

Kirkolliskokouksen avauspuhe 13.5.2024

Arkkipiispa Tapio Luoma

Jumala toimii muuttuvassa kirkossa

”Kyllä kirkko on muuttunut. Se ei ole enää ollenkaan sellainen kuin ennen.” Tällaisen ajatuksen olen viime aikoina kuullut hyvin usein.

Ajatus kirkon muuttumisesta ja toisaalta pysyvyydestä mietityttää monia. Kirkko edustaa ihmisille pysyvyyttä ja jatkuvuutta, mutta samalla se kohtaa maailman muuttumisen ja muuttuu itsekin. Siinä muutoksessa jotkut kokevat, että tuttuja asioita saa hakemalla hakea. Monella on mielessään Suomen evankelis-luterilainen kirkko sellaisena, kuin se tuli tutuksi lapsuudessa ja nuoruudessa. Mieleen saattaa edelleen piirtyä muistikuvia itselle tutuksi tulleesta seurakuntaelämästä, joka on kiinnittänyt tiettyyn elämänvaiheeseen, paikkaan tai perinteeseen.

Kirkko menneen ja tulevan risteyksessä

Olen täysin samaa mieltä siitä, että kirkko on muuttunut. Kun minut vihittiin papiksi 36 ja puoli vuotta sitten, aloitin työn apupappina hyvin toisenlaisessa kirkossa. Sotien jälkeinen kansankirkollisuus oli vielä voimissaan ja pappisvihkimykseni vuotena 1987 kirkkoomme kuului miltei 89 prosenttia suomalaisista. Herätysliikkeillä oli vahva asema monien seurakuntien elämässä ja toiminnassa. Virkoja perustettiin ja kiinteistöihin oli varaa investoida. Pappuus oli avattu myös naisille mutta ensimmäisiä vihkimyksiä vielä odoteltiin. Seurakuntia oli kirkossamme yli 600, kun niitä viime vuoden lopulla oli 353. 1990-luvun lamasta ei vielä ollut mitään aavistusta.

Förändringar i sig verkar vara ett faktum i livet. Det är en annan sak vad vi tycker om förändringen, om dess riktning och kvalitet. Vissa anser att förändringen har inneburit att kyrkans budskap har urvattnats, medan andra anser att man på ett djupare sätt har beaktat den föränderliga tiden.

Enligt vissa har förändringen lett till att man stegvis har gett avkall på sådant som man anser vara oundgängligt, enligt andra har kyrkan rätt smidigt kunnat hitta ett sätt att lyfta fram sitt budskap i en snabbt föränderlig tid. Det som för den ena verkar vara en söndervittring av grunden, är för den andra ett välkommet framsteg.

On kiinnostavaa havaita, että muutos saa aikaan niin monenlaisia tunteita. Toiset ajattelevat, että monia muutoksia tulee torjua, toiset näkevät muutokset ennen kaikkea mahdollisuutena. Sama pätee ylipäätään maailman muuttumiseen. Jos ei kirkko ole enää sama kuin vuonna 1987, vielä vähemmän maailma on pysynyt muuttumattomana. Huomiota ei kiinnitä ainoastaan muutos itsessään vaan ennen kaikkea muutoksen nopeus, erilaisten muutostrendien yhtäaikaisuus ja limittäisyys. Minusta on aivan ymmärrettävää, että muuttuvassa ajassa pysyvyyttä etsitään juuri kirkosta, kun pitkäaikaiset huolestuttavat kehityskulut mietityttävät, ja arjen haasteet osuvat päälle yhtä aikaa.

Tässä onkin itse asiassa kaikkien kirkkojen ja kaikkien kirkolliskokousten tehtävä kaikkina aikoina: pohtia ja ratkaista kysymyksiä siitä, miten muuttuvan ajan haasteisiin olisi vastattava ja minkälaisilla muutoksilla. Jos kaikille olisi aivan selvää, miten muutokseen pitäisi suhtautua, yhteistä keskustelua ja kirkolliskokoustaakaan ei tarvittaisi. Tietäisimme varmuudella ilman neuvotteluja ja yhteistä rukoustakin, miten asiat ovat ja mihin suuntaan niitä pitäisi ohjata. Nopeasti muuttuvassa ajassa me emme kuitenkaan välittömästi tiedä, minkälaisilla päätöksillä me edistämme kirkon ja maailman hyvää. Juuri tästä syystä me olemme kokoontuneet yhteen tähän kirkolliskokoukseen. Meidän tehtävämme on toisiamme kuunnellen pyrkiä parhaamme mukaan ymmärtämään, miten ottaa huomioon kirkon pitkä perinne ja Raamatun sanoma ihmisiä ja luomakuntaansa rakastavasta Jumalasta, kun maailma ja kirkko sen mukana ovat muutoksessa. Miten säilyttää tuntuma muuttuvaan aikaan niin, että kirkko ja sen ainutlaatuinen sanoma eivät jää pelkäksi muistomeriksi kerran niin kunnioitettavasta menneisyydestä?

Tämäkin kirkolliskokous tällä viikolla kokoontuu menneen ja tulevan risteyksessä. Meidän tehtävämme on nyt kirkkomme ylimpänä päättävänä elimenä keskustella toistemme kanssa,

kuunnella toisiamme, rukoilla yhdessä ja tällä tavalla toisiamme kuunnellen ja yhdessä rukoillen etsiä tietä eteenpäin.

Kirkolliskokousedustajat ovat kirkon edustajia

Mieleeni palaa ensimmäiseltä kirkolliskokousviikoltani 16 vuoden takaa arkkipiispa Jukka Paarman avauspuhe. Painokkaasti hän siinä muistutti meitä kirkolliskokousedustajia kirkkolain, kirkkojärjestyksen ja kirkolliskokouksen työjärjestyksen kuvauksesta siitä, keitä me kirkolliskokouksen edustajat olemme. Kirkolliskokousedustajat ovat kirkon edustajia. Me emme tarkalleen ottaen ole hiippakuntamme, seurakuntamme, äänestäjämme, herätysliikkeemme tai jonkun muun hengellisen viiteryhmäme edustajia. Me olemme kirkon edustajia. Se merkitsee, että keskustellessamme ja päätöksiä tehdessämme meidän tulee pitää mielessämme koko laaja ja moni-ilmeinen kirkkomme.

Var och en av oss som representerar kyrkan kommer med sin egen personliga insats. I debattinläggen och i vårt sätt att umgås med varandra kan vi se olika sätt att förhålla sig till den förändring som kan ses i både världen och kyrkan. Hur viktigt är det då inte, att vi här kan respektera varandra och lyssna också på synpunkter som känns främmande för en själv.

Kirkolliskokouksen puheenjohtajana toivon, että voisimme kaiken aikaa nähdä toisemme Jumalan lapsina, joiden vastuulle on annettu vaativa tehtävä yhdessä muiden kanssa rukoillen ja keskustellen kysyä, mikä on Jumalan tahto. Kirkolliskokous on mitä suurimmassa määrin hengellinen tapahtuma.

Kussakin ajassa on omat vaikeat päätöksensä - sata vuotta sitten ajatus naisten vaalikelpoisuudesta kirkolliskokouksessa oli vaikea

Kirkon edustajat ovat kirkolliskokouksessa aina joutuneet kasvokkain muuttuvan ajan kanssa. Satayksi vuotta sitten, touko- ja kesäkuussa vuonna 1923 kirkolliskokous oli koolla edellisessä kokouspaikassaan Turun akatemiatalolla. Kokousviikkoja oli kaikkiaan neljä, sillä kirkolliskokous järjestettiin tuolloin vain viiden vuoden välein. Yksi paljon jo aiemmissa kirkolliskokouksissa keskustelua aiheuttanut teema oli naisten vaalikelpoisuus kirkollisissa

vaaleissa. Vuoden 1923 kirkolliskokous toteutti merkittävän uudistuksen, sillä tässä kokouksessa naiset saivat vaalikelpoisuuden – kaikissa muissa kirkollisissa vaaleissa paitsi kirkolliskokousvaalissa. Huomattava osa kirkolliskokouksesta olisi sallinut naisten vaalikelpoisuuden myös kirkon ylimmässä päättävässä elimessä, mutta sen saamista piti odottaa vielä kymmenen vuotta, vuoteen 1933. Vertailun vuoksi voi mainita, että valtiollisissa vaaleissa myös naisia koskeva vaalikelpoisuus toteutui jo 1907 ja kunnallisissa vaaleissa vuonna 1917.

Vuoden 1923 kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirjojen mukaan päätös kirkolliskokousjäsenyyden avaamisesta naisille ei ollut helppo. Myös tuolloin, 101 vuotta sitten, oltiin menneen ja tulevan risteyskohdassa. Oltiin myös paineen alla, sen paineen, joka aika ajoin tuntuu myös meidän, oman aikamme kirkolliskokousedustajien mielissä. Tätä painetta ei tarvitse kavahtaa, sillä se kuuluu asiaan.

Kirkolliskokouksen rakennettakin olisi uudistettava

Yksi kirkolliskokouksen viime vuosien keskeisistä muutoshasteista liittyy kirkkomme rakenteisiin. Kirkolliskokous päätti keväällä 2014 kirkon keskushallinnon rakenneuudistuksesta. Mittava seurakuntarakenteen uudistushanke kuitenkin raukesi kirkolliskokouksen päätöksellä keväällä 2015. Samalla kirkolliskokouksen istuntoviikolla päätettiin asettaa kirkon tulevaisuuskomitea, joka sai tehtäväkseen arvioida kirkon organisaatiota kokonaisuutena, tehdä tarpeelliset selvitykset sekä laatia ehdotus uudesta kirkon organisaatio- ja toimintamallista. Komitean mietintö valmistui syksyllä 2016, ja sen pohjalta onkin saatu vietyä eteenpäin monia uudistushankkeita. On myös mainittava, että niin ikään vuonna 2015 piispainkokous sai valmiiksi selvityksen, joka koski tuomiokapitulilaitoksen ja hiippakuntien tulevaisuutta.

Vi har identifierat behovet av att ändra kyrkans strukturer. Det finns naturligtvis mycket att göra ännu, och det behövs alltjämt vishet, gemensam bön och diskussion. Det finns en sak om vår kyrkas struktur som jag särskilt vill lyfta fram här, nämligen kyrkomötets egen reform. Kyrkomötesarbetet inom ramarna för den nuvarande strukturen har målmedvetet utvecklats. Jag anser att

utvecklingen är väldigt god och välkommen. Man har försökt öka växelverkan genom att fästa uppmärksamhet bland annat vid introduktionen för kyrkomötesombud, vid den rekommenderade längden på anförandena och vid utnyttjandet av aftonskolor.

Kirkolliskokouksen työskentelyyn tehdyt muutokset ovat omasta mielestäni viime kirkolliskokouskaudellakin olleet rohkaisevia. Toivon, että samansuuntainen kehittäminen vuorovaikutteisuutta tukemalla ja perehdytystä vahvistamalla voisi jatkua. Tämä ei kuitenkaan vielä poista kirkolliskokouksen rakenteellista uudistamistarvetta.

Tulevaisuuskomitea listasi useita asioita, joilla kirkolliskokouksen työtä olisi mahdollista joustavoittaa. Ehdotukset eivät saaneet juurikaan vastakaikua kirkolliskokouksessa. Ajattelen kuitenkin, että jossakin vaiheessa kirkolliskokouksen on tarpeen tarkastella myös omaa rakennettaan samalla kun se linjaa kirkkomme muuta rakenteellista uudistumista. Kirkon muutos muuttuvassa maailmassa ei voi jäädä vain seurakuntarakenteen, tuomiokapitulien, hiippakuntien ja kirkkohallituksen muutokseksi.

Tulevaisuuskomitean kirkolliskokousta koskevista suosituksista on muutama kohta, joiden eritoten soisin tulevan jossakin vaiheessa kirkolliskokouksen tarkasteluun. Ensimmäinen liittyy kirkolliskokouksen jäsenmäärään, joka tällä hetkellä on 109 edustajaa. Tämä määrä on pysynyt samana pitkään, koko nykymuotoisen kirkolliskokouksen ajan vuodesta 1974. Kirkkoon kuului vuonna 1974 92,6 prosenttia suomalaisista, vuonna 2023 63,5 prosenttia. Kun jäsenmäärän vähenemiseen varaudutaan kirkossamme, kirkolliskokouskaan ei nähdäkseen voi jäädä tästä nousevan tarkastelun ulkopuolelle.

Tulevaisuuskomitea otti esille myös muita pohdinnan arvoisia uudistussuosituksia, joista mainitsen tässä vain määräänemistövaatimuksen muuttamisen ja nuorisokiintiön mahdollistamisen.

Kirkko muuttuu, mutta Jumala johdattaa kirkkooan

Hyvät kirkolliskokousedustajat. Kirkkomme ei ole enää se sama, joka se menneinä vuosina ja vuosikymmeninä oli. Muutos on ollut ja se on väijäämätöntä. Sitä ei oleellisesti voi jarruttaa

eikä oleellisesti kiihdyttää. Tämä kirkko ei edes voi olla täysin samanlainen kuin aiemmin, sillä itse evankeliumin olemukseen kuuluu tulla julistetuksi yhä uusissa paikoissa ja uusina ajankohtina. Tutussa kaste- ja lähetyskäskyssä Jeesus lähetti apostolinsa maailmaan kohtaamaan uusia alueita ja kansoja, ennestään tuntemattomia kulttuureita ja uskontoja. Paikalleen Herramme ei neuvonut heitä jäämään. Sen sijaan hän kannusti luottamaan siihen, että hän itse on seuraajiensa kanssa joka päivä maailman loppuun asti.

Uuden nelivuotiskauden alkaessa voi varmuudella todeta, että muutoksien kanssa olemme aina tekemisissä, kun olemme koolla kirkolliskokouksessa. Me käymme dialogia sen kanssa, mitä on ollut, mitä on nyt ja minkälaisena haluamme kirkkomme ja maailman olevan tulevaisuudessa. Kysymme, mikä ei saa muuttua, mistä on ehdottomasti pidettävä kiinni, ja minkä pitää muuttua, mistä on päästettävä irti.

Tarttukaamme tehtäväämme rohkeasti, iloisesti ja keskinäisen kunnioituksen hengessä. Luottakaamme siihen, että Herramme Jeesus on kanssamme lupauksensa mukaan. Tulevana sunnuntaina vietämme helluntaita, Pyhän Hengen vuodattamisen juhlaa. Luotan siihen, että Jeesuksen lupaama Pyhä Henki edelleen palauttaa mieleemme kaiken, mitä Jeesus seuraajilleen opetti (Joh. 14: 23–29).

Näillä ajatuksilla toivotan teidät kaikki tervetulleiksi kirkolliskokouksen työskentelyyn.